

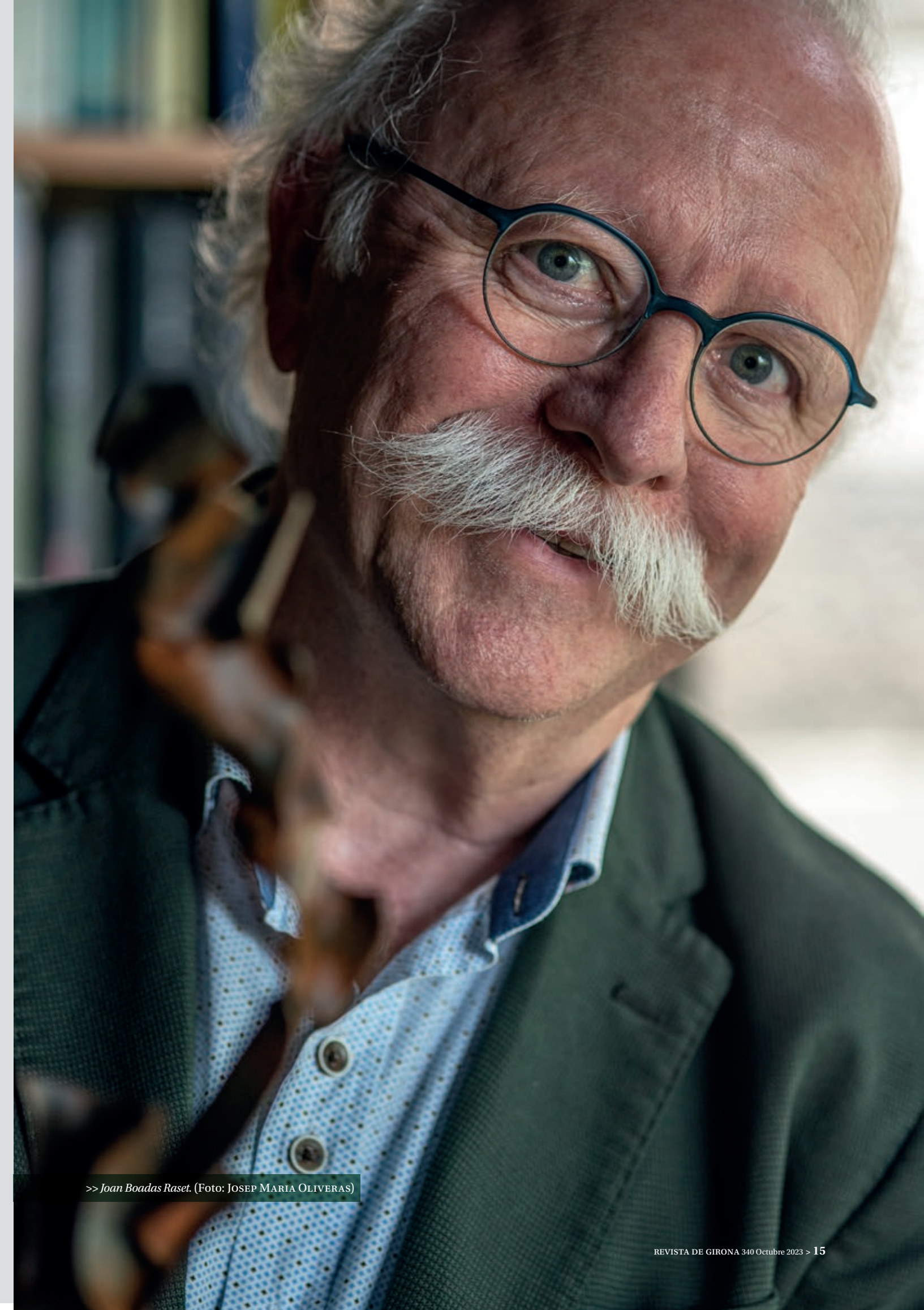
Joan Boadas Raset,

arxiver, historiador i cronista oficial de la ciutat de Girona

«Una de les grans tasques de l'arxiver no és guardar, és eliminar»

Text > **JORDI GRAU**, periodista

Cap del Servei de Gestió Documental, Arxius i Publicacions de l'Ajuntament de Girona durant trenta-dos anys, Joan Boadas s'ha convertit en un referent mundial de l'arxivística. L'any passat va ser reconegut pel Consell Internacional d'Arxius amb el Fellow of the International Council on Archives, que han obtingut vint persones a tot el món, i l'Emmett Leahy Award, considerat el Premi Nobel de la professió. Ha treballat amb quatre alcaldes i ha negociat importants col·leccions per a Girona. Ja jubilat, l'han nomenat cronista oficial de la ciutat de Girona.

>> Joan Boadas Raset. (Foto: JOSEP MARIA OLIVERAS)

Joan Boadas Raset va néixer el 31 d'octubre de 1957 a Can Masgrau de Riudellots de la Selva. Té una germana més gran i un germà bessó que va sortir abans d'ell i amb el qual van sorprendre la seva mare, que no s'esperava bessonada. Són bessons, però bivitel·lins, o sigui que no s'assemblen gaire, i el seu germà tampoc llueix el seu espectacular bigoti.

Vau néixer on viviu?

Els pares vivien a la casa annexa. La masia on visc estava en força mal estat i la vaig anar arreglant. El meu avi, que era molt bon negociant, havia fet diners i havia comprat el mas. Una tia del meu pare tenia un hostel. La família per part de la mare del meu pare, que es deia Bosch, eren hostalers al camí Ral, a la Tiona. Quan es va desviar el camí Ral i es van quedar sense negoci, van edificar una casa que van batejar com «La Pequeña», però amb les vocals neutres, perquè era una casa petita i els operaris murcians i andalusos que feien la carretera la van anomenar així. Feien d'hostalers i venien queviures i carbur, i el 1902 van sortir als diaris arran d'una explosió en la qual hi va haver morts. Com que la tia del meu pare no tenia fills, els pares van decidir portar el negoci i ens hi vam traslladar quan jo tenia cinc anys. El meu pare era de Cal Barrató, al costat de l'estació de tren de Riudellots, i sabia una mica de què anava, però no li agradava gens la feina de restauració. No obstant això, eren moments complicats i va agafar l'hostal, però no va deixar la feina de negociant.

Però vos vau estudiar...

Una mestra, Concepció Bech, va ser providencial. Va proposar que fes batxillerat. Abans es feia comerç i al poble hi havia un mestre d'extracció feixista, Anselm Vert Vidal, que encara ens feia cantar el «Cara al sol» i exercia la repressió física. La senyoreta Bech ens va preparar per fer l'examen d'ingrés i després vam fer primer i segon per lliure a Riudellots, i ens examinàvem a Girona. A partir de tercer ja vaig anar al Vicenç Vives. A l'institut vaig tenir Dolors Codina de professora, que va fer que m'agradés la història. Vaig estudiar tres anys al Col·legi Universitari, i quart i cinquè de carrera a l'Autònoma. Anava i venia, perquè a casa hi havia feina. Ja no

>> Presentació del llibre sobre el Ter amb Narcís-Jordi Aragó, el 1987 a la Fontana d'Or.
(Foto: ARXIU JOAN BOADAS)

al restaurant, que havíem llogat, sinó a les granges del pare, que tenia uns dos-cents cinquanta vedells.

No us imaginava fent feina física.

N'he fet. Des dels sis anys fins als disset vaig servir taules, rentar plats, de tot. Pensa que fins que vaig tenir catorze anys teníem obert de dilluns a dilluns. En acabat, va tocar el servei militar. Havia demanat quatre pròrrogues. Al meu bessó el van enviar a San Javier, a Múrcia. A mi, amb pròrrogues, em va tocar fer aquell tràmit inútil a Girona. Viure la infantesa i la joventut sota aquell règim franquista

va ser desagradable. I el pes eclesiàstic! Sense la dictadura seríem diferents; no sé si millors, però diferents sí.

I quan en vau quedar lliure...

No sabia què havia de fer. Vaig impartir classes a l'Institut de Santa Coloma i durant tres mesos al Salvador Espriu de Salt, fent una substitució. M'hi hauria pogut quedar, però no podia més. Feia història, art, francès, llatí i ètica. Cinc assignatures, i d'alguna en tenia molt poc coneixement. La casualitat em va portar amb uns amics a Caldes de Malavella, on vam trobar l'alcalde, Lluís Comalada, un personatge sensacional i

>> Joan Boadas, el 1984, amb el president de la Diputació de Girona llavors, Salvador Carrera. L'organització i catalogació de la biblioteca del jurisconsult Pella i Forgas va ser un dels seus primers treballs professionals. (Foto: ARXIU JOAN BOADAS)

una gran persona. En Lluís ens va manifestar la preocupació que li suposava tenir cinc o sis urbanitzacions il·legals, perquè no hi havia manera de trobar-ne cap expedient, i va dir que buscava algú per organitzar l'arxiu. I de manera ben inconscient li vaig dir: «Has trobat la persona!», i hi vaig començar a posar ordre. Sempre dic que soc una de les persones que han passat més temps a la presó, perquè l'Arxiu de Caldes era a la presó municipal. Vaig aprendre molt. Els de la meua promoció, entorn de Ramon Alberch, que des de l'any 1978 era arxiver municipal a Girona, vam aprendre molt. Va ajudar a aglutinar un conjunt de persones que hem estat professionals del món dels arxius.

A Caldes va començar tot, doncs?

Hi vaig començar a mitja jornada, sense seguretat social ni res. Quan l'any 1983 es va produir la independència de Salt, em van oferir una altra oportunitat. Els documents són el lubricant de l'Administració; si no, aquesta col·lapsa. Per tant, de la mateixa manera que quan va tenir lloc l'annexió a Girona els documents de Salt es van integrar als de la ciutat, amb la independència havien de tornar a Salt. El senyor Salvador Sunyer buscava una persona, i en Ramon li va proposar el meu nom i em van contractar. Al matí treballava d'arxiver i corrector de català a Caldes, a la tarda d'arxiver a Salt, i al vespre feia classes de català per a adults a Santa Coloma.

Vau fer molta feina.

Estic content d'algunes coses. El 1986 em van encarregar, juntament amb Josep Maria Oliveras, l'exposició «La vida quotidiana a Salt cinquanta anys enrere: 1 de gener a 31 de desembre del 1936». Va ser una proposta de Miquel Berga, i amb Oliveras com a fotògraf i Mercè Vidal, que estava a Cultura,

vam tirar endavant aquesta exposició, que va tenir molt d'èxit. Vaig crear un equip de treball amb Ramon Alberch, Joan Casanovas... I va servir com a catarsi a Salt. A Les Bernardes, el dia que vam tancar l'exposició encara hi havia cua. El 1936 havia estat un any complex a Salt i cinquanta anys després encara estava tot molt fresc. Va estar

>> Joan Boadas amb un dels guardons que ha rebut recentment. (Foto: JOSEP MARIA OLIVERAS)

>> El 1994 amb Joaquim Nadal, abans de la signatura del conveni de cessió de la col·lecció d'objectes fotogràfics de Tomàs Mallol a l'Ajuntament de Girona per crear el Museu del Cinema. (Foto: JOSEP MARIA OLIVERAS)

bé. Vam constituir l'Arxiu i vam formar un equip de treball amb gent com Toni Ruscalleda i Lluís Mateu.

Per què vau deixar Salt?

Pasqual Maragall volia Ramon Alberch per a l'Ajuntament de Barcelona. Era un projecte engrescador, i potser en Ramon era l'única persona que tenia capacitat per tirar-lo endavant. Va deixar buit el seu lloc a l'Arxiu de Girona. Quim Nadal em va contactar i amb dues oposicions hi vaig entrar d'arxiver. T'he de confessar que de totes les feines que he tingut, aquesta ha estat la que m'ha emocionat més. Mai de la meua vida m'hauria pogut imaginar que seria arxiver de la ciutat de Girona. Tampoc sabíem com fer-ho. Quan vaig entrar estava sol, i ara hi he deixat disset tècnics.

Quina feina vau fer a Girona?

L'Arxiu Municipal de Girona tenia bons continguts i havia estat ben gestionat. Seria injust que diguéssim que estava tot per fer, però calia fer-ho de manera diferent, perquè la tecnologia ens ho permetia. I m'hi vaig posar. El 1992, Quim Nadal em va proposar ser cap de l'Àrea de Cultura, Educació, Esports, Serveis Socials, Escoles Taller, Arxiu, Biblioteca i Museus. I li vaig dir que sí i va ser una bona decisió, perquè vaig aprendre molt. Vaig descobrir, però, que una cosa era la meua professió i

l'altra una ocupació. I ser cap d'àrea, on vaig estar cinc anys i un dia, era una ocupació, no la meua professió. Això em va donar seguretat. Vaig mantenir la meua professió a l'Arxiu i això em va permetre no quedar a les mans dels responsables polítics, que per això la cosa va petar. Em va substituir Narcís Cassassa, que sí que tenia implicació política. Jo no he militat mai, ni ho faré. Allà hi havia molts regidors i un sol cap

d'àrea. Però ser-ho em va anar bé: vaig aprendre que per gestionar havies de tenir un bon equip i que calia confiar en la gent i aprendre a delegar, però no a abdicar, que és un concepte diferent. Cal delegar feina i autoritat, però estar a sobre de tot. Va ser una època molt intensa, perquè vam formar part d'un projecte de transformació que va ser importantíssim i que va tenir un líder indiscutible, Quim Nadal. Et feia sentir que tu també n'eres una peça.

Hi va haver moments bons...

Amb Nadal i el regidor vam negociar d'una manera molt directa amb Tomàs Mallol pel Museu del Cinema. En Tomàs era una persona excepcional, però també hi havies de tenir una paciència excepcional. Tot i això, ens en vam sortir, i avui a Girona tenim un Museu del Cinema amb una col·lecció extraordinària, que s'ha convertit en un espai d'educació audiovisual que no té cap altra ciutat del món. Amb Anna Pagans vaig participar directament en la negociació per la Casa Masó amb Narcís-Jordi Aragó i Mercè Huerta. I a l'època de l'alcalde Puigdemont vaig portar l'adquisició de la col·lecció Santos Torroella, de la qual s'ha parlat molt i s'han dit moltes ximpleries.

És una col·lecció important?

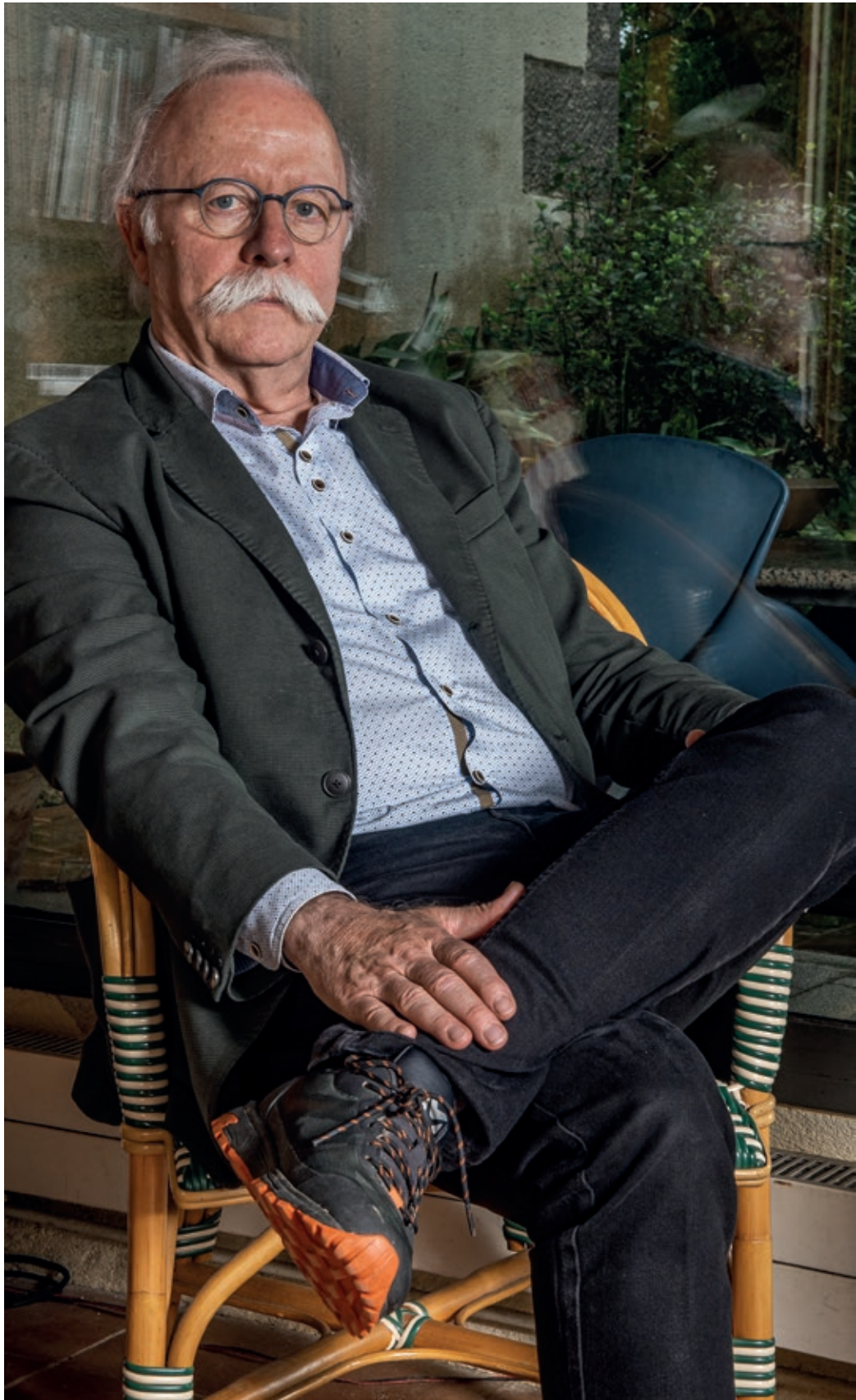
Ho és, i la vam tancar per 3,9 milions d'euros. Us explico la història: l'any

>> Amb Jordi Savall i Joan Fontcuberta, ponents del Congrés Internacional d'Arxius organitzat a Girona l'octubre del 2014. (Foto: JORDI S. CARRERA)

2001 em vaig posar en contacte amb la dona de Santos Torroella. Ell ja tenia Alzheimer. La Residencia de Estudiantes pagava el local on hi havia l'arxiu i una part de la biblioteca. La condició de Maite Bermejo, que tenia el cap claríssim, era que anés tot junt a Madrid. I a Madrid no hi havia espai. Jo vaig parlar amb ella i li vaig manifestar que podria ser interessant per a Girona, i em va demanar 1.200 milions de pessetes, set milions d'euros. Jo li vaig proposar una fórmula de pagar-ho en vint-i-cinc anys i em va dir que no, que li calien els diners. Doncs gràcies.

Deu anys més tard, vam celebrar el Dia Mundial dels Arxius i vam decidir que fariem un homenatge a tota la gent que havia fet donacions a l'Arxiu. I vam fer una carta signada per l'alcalde. I Maite Bermejo hi va respondre enviant un rebut d'un dels esbossos del gran quadre de Martí Alsina *El gran dia de Girona*, que tenien i havien venut. L'alcalde Puigdemont em va preguntar què era allò i li vaig explicar la història. I arran d'això vam anar l'alcalde i jo a veure la Maite. I llavors va començar un altre procés de negociació. La col·lecció té entre quaranta i cinquanta peces singulars i de gran renom. Després, unes mil dues-centes peces que per si soles no constituïrien una col·lecció major. I un arxiu que és una suma de diferents arxius: des de les Galeries Dalmau fins a Zero Figura, Encuentros de Poesía, la Triennial de Milà..., una col·lecció de documentació important, en la qual es fa feina actualment, i que ha donat fruits en treballs de recerca, així com en l'exposició que s'ha fet al Museu d'Història. I té la biblioteca, que està en procés de catalogació. La biblioteca i l'arxiu van ser la mateixa donació, perquè vam garantir que en mantindríem la unitat intel·lectual. I la col·lecció es va veure des del principi com el punt motor d'un centre que, a partir d'obres de noms amb un ressò universal, fos capaç de reivindicar els artistes locals. Si tu agafes Paco Torres Monsó, tot i que nosaltres sabem que és un artista d'una gran qualitat, no fa un efecte de crida. Ara, si utilitzant les obres de Dalí, Picasso, Miró, Picabia, Norah Borges... es fan valer altres artistes vius com Ansesa Gironella, o altres que ja no hi són, com Emília Xargay, Torres Monsó, Isidre Vicens, Enric Marqués, Faixó..., pots crear un centre modern,

>> Joan Boadas defensa el valor de la col·lecció Santos Torroella. (Foto: JOSEP MARIA OLIVERAS)

amb noves tecnologies i noves arts de creació. No cal que sigui un mausoleu. Es pot crear un centre de referència, contemporani.

Us veig satisfet.

Sí. Amb en Quim vam negociar la col·lecció Mallol; amb Anna Pagans, la Casa Masó, i amb en Puigdemont, el fons Santos Torroella. I amb Marta

Madrenas hem negociat alguna cosa que no puc explicar, però també m'ha manifestat la seva confiança moltes vegades. No soc ni seré un home de partit, però sí que soc una persona que sap defensar la institució per a la qual treballa. Em sembla que aquesta fidelitat amb la institució és bàsica, i amb un grau d'honestedat absolut. El capital que té un funcionari públic és

la seva honestedat. En el moment que deixes de ser honest, ets un miserable. Així de senzill. Ara, del que estic més satisfet és de l'equip que deixo. Tal com deia Joan Brossa: «U no és ningú». I en aquest món, en què les coses van tan ràpides, el que és clau és l'equip. He tingut la sort de tenir-lo.

També heu estat cap de Publicacions.

Hem publicat uns vuit-cents títols. Vam publicar molt amb Núria Surià, la tècnica de gestió de l'Arxiu durant els darrers trenta anys, amb una capacitat de treball enorme i amb una discreció extraordinària. Ella i jo hem portat les publicacions, durant anys, amb la feina brillant de Joan Casanovas en el tema del disseny. Com a institució fem una feina subsidiària, publicar els treballs que no troben cap altre lloc per ser publicats, però que, en canvi, són les infraestructures d'un país. Una publicació no deixa de ser com un tros de carretera o de línia d'alta tensió, perquè et dona arguments i coneixements del passat de la ciutat, i posa les bases del que s'ha de conèixer i entendre. Quim Nadal és un home de lletres, de la galàxia Gutenberg, i era feliç quan li portàvem llibres acabats de publicar. He tingut bona relació amb tots els alcaldes i alcaldesses. No he estat una

persona llagotera, he intentat sempre ser professional i en el meu àmbit sé què he de fer, però tots m'han donat suport, de Nadal a Madrenas. M'he sentit respectat.

Passem a les joies de l'Arxiu.

Tenim coses collonudes. Estic satisfet amb la declaració del *Llibre del Sindicat Remença* de 1448 com a Memòria del Món de la UNESCO. M'agradaria explicar-ne la cuina. El senyor Josep Canal sempre m'insistia que el *Llibre del Sindicat Remença* de 1448 era molt important, molt. En una reunió a París, a la seu de la UNESCO, tenia al meu costat Joy Springer, que portava el Registre de la Memòria del Món, i li vaig demanar què s'havia de fer per optar a formar-ne part. Vaig començar a pensar (amb la col·laboració d'Anna Gironella) com ho havia de fer per elaborar-ne el dossier i sotmetre'l a la consideració de la UNESCO. L'havia de presentar l'Estat, i aleshores només hi havia quatre documents que hi havien estat inscrits. Quan ho vaig començar a moure, hi va haver un bloqueig per part del Ministeri de Cultura espanyol, però vaig decidir continuar. El darrer dia per poder-lo presentar, de bon matí, em van trucar de Madrid i em van dir que no ho farien. Vaig tenir

un atac de còlera i els vaig amenaçar amb preguntes al Congrés dels Diputats, que parlamentaris de Catalunya organitzarien un sidral, que ho filtraria a la premsa... i es van arronsar. A les tres de la tarda em van dir que sí, però que ho enviés jo mateix directament a París. Espanya no ho va ni mirar. I la UNESCO ho va acceptar! Ens en vam sortir. La Generalitat no en tenia ni idea. Tot s'hauria complicat encara més. Per això n'estic tan content.

I hi ha una altra cosa, oi?

La digitalització dels papers del Tribunal de Reclamacions Nuclears a les Illes Marshall. Jo era a Weymar, Alemanya, i Trudy Peterson, que havia estat arxivera nacional dels EUA, em va dir que volia parlar amb mi. I em va explicar que del 1946 al 1958, a les Illes Marshall hi van fer proves nuclears, amb set mil vegades la potència de les bombes atòmiques d'Hiroshima i Nagasaki. En van contaminar l'aigua, els peixos, la terra i la gent. Sabien perfectament les conseqüències del que feien, però els van anar a dir als caps de les tribus locals de quinze mil illes petites que farien una gran contribució al món. I l'any 1985 es va crear un tribunal de reclamacions nuclears amb advocats americans —Bill Graham n'era un— que demanaven indemnitzacions. Es va posar un escàndol: càncer de pulmó, cinquanta mil dòlars, en fi. I tota la documentació és la que Trudy Peterson, comissionada per una fundació americana, va anar a veure. I va dir: això s'ha de preservar i digitalitzar. I com que em coneixia, ens va demanar si a Girona seriem capaços de fer-ho. I l'alcalde Puigdemont hi va donar el vistiplau. La primera remesa de cintes d'àudio va arribar a Barcelona amb *trolley*. I les vaig portar amb el cotxe. A ells els interessava que no anessin a parar a les mans dels Estats Units. I ho vam digitalitzar tot i els en vam tornar a enviar els originals.

Vós assegureu que l'arxiver s'ha d'assemblar més a un ginecòleg que a un metge forense.

Tradicionalment, es diu que l'arxiu ha de recollir, conservar i difondre. Si et poses al final de tot el procés, ets com un forense quan troben un cadàver. Ens hem fet un tip d'anar a buscar arxius fotogràfics i textuals que ja són morts. Ens hem d'avançar a això. Com

>> Lluís-Esteve Casellas, Joan Boadas i David Iglésias el 2016 a la sala de consulta de l'Arxiu Municipal de Girona (AMGi). (Foto: ARXIU JOAN BOADAS)

>> Última foto de Joan Boadas amb l'equip del Servei de Gestió Documental, Arxius i Publicacions, el 21 de desembre del 2022, a les escales de la catedral de Girona. (Foto: JOSEP MARIA OLIVERAS)

a Ajuntament, els darrers anys hem obtingut el primer premi de transformació digital que dona l'Administració Oberta de Catalunya a ciutats de més de cinquanta mil habitants. El Servei Informàtic de l'Ajuntament és un equip boníssim. I hem aconseguit canviar la gestió de documents. Ens preocupa objectivament igual una instància que entra en suport electrònic que un primer pergamí que tenim de l'11 de març de 1075. Conceptualment ens importa igual, perquè hem de garantir, si realment s'ha de conservar, que d'aquí a mil anys aquesta instància també sigui a l'Arxiu. Per això hem de ser més ginecòlegs (o més ben dit, obstetres), els que estan al començament de tot el procés, que no pas forenses.

Quina és la feina que es gira als arxius?

Hem de treballar perquè la societat no pateixi d'Alzheimer. Els documents són la matèria de la memòria. Podem tenir memòria, però ens cal documentació. Un malalt d'Alzheimer és una

persona que no només no recorda el passat, sinó que és incapaç d'imaginar el futur i, per tant, està condemnat a viure el present. Una societat que no tingui dipòsits de memòria, arxius, biblioteques, museus... és una societat que no només no pot recordar el passat, sinó que no pot imaginar el futur. És un fet objectiu. Fixa't que quan un país perd una guerra, històricament i ara, allò que s'hi destrueix primer són els arxius; no per destruir-ne el passat, sinó perquè no pugui imaginar el futur. Una de les coses que m'interessen com a arxiver és el futur del nostre passat. Jo soc arxiver —i ho repetixo—, perquè m'interessa el futur, no el passat. M'interessa el futur perquè com a arxivistes ens interessa el futur del nostre passat, i per això el guardem, per a les futures generacions. Però ens interessa encara més el futur del nostre present, perquè aquest present serà el passat del nostre futur. No és un joc de paraules. Ens ha de preocupar deixar testimonis suficients perquè els nostres fills, nets, besnets... sàpiguin com es vivia en un moment

determinat, cosa que ha condicionat les seves vides futures.

Cal arxivar les xarxes socials?

Arxivem paper, àudio, imatge..., però el contingut de les xarxes socials no crec que el puguem abastar des del sector públic. En el moment que els dispositius mòbils porten càmera fotogràfica connectada a Internet, entrem en un altre àmbit. Cada dia es capturen quatre mil milions d'imatges a partir dels dispositius mòbils. Eines com la intel·ligència artificial ens ajudaran a discernir què cal guardar i què cal eliminar. Una de les grans tasques de l'arxiver no és guardar, és eliminar. Fa més de trenta anys ja vaig escriure un article que es titulava «Eliminar per conservar». A l'Ajuntament, des que soc arxiver hem eliminat quatre quilòmetres lineals de documents, a partir de criteris professionals. Hem d'oferir garanties que en el futur, quan algú s'acosti a l'Arxiu, el que hi trobi sigui autèntic, fiable i usable. I caldrà adoptar i adaptar la tecnologia perquè això sigui possible.